

Verras je leerlingen met ‘inspirerende letters’

Zet een kom met letterkoekjes op tafel. Laat je leerlingen woorden vormen. Wie heeft er het meeste woorden? Wie heeft het langste woord? Wie heeft er ‘het mooiste’ woord (discuteer)?

Je kan hierbij een zandloper gebruiken.

Met (een selectie van) de gevormde woorden kan je een gedicht proberen te maken. Bijvoorbeeld: deel de klas op in kleine groepjes. Elk groepje kiest 6 woorden uit waarmee ze een gedicht maken.

Speel scrabble met letterkoekjes! Je kan een scrabble-speelbord uitvergroten en volgens de regels spelen, maar je kan ook zonder speelbord spelen en elke letter(koek) laten meetellen voor één punt. Opnieuw kan je met (een selectie van) de gevormde woorden een gedicht proberen te maken.

Vul zakjes met een aantal letterkoekjes of suikerletters. Kleef de zakjes dicht en werk af met een etiket waarop een passend gedicht gedrukt staat. Groepsopdracht: Maak samen een poëtische zin zonder te praten. Elke hand moet minstens 1 letter genomen én gelegd hebben.

Voorbeeldgedicht: LIEFSTE

ik zoek een woord
een heel nieuw woord
een woord dat niemand kent
ik zoek een woord
dat zeggen wil
dat jij de liefste bent

Hans & Monique Hagen, Jij bent de liefste, Uitgeverij Querido
Je kan dit gedicht ook [in negen andere talen](#) voorlezen. In het Chinees, Duits, Engels, Japans, Papiamento, Russisch, Spaans, Sranan Tongo en Zweeds.

Poëtisch gebak

Met uitgesneden letters of sjablonen kan je een poëtisch citaat op een hotelcake vormen. Bestrooi de cake met poedersuiker en neem de letters weg. Kleine moeite, groot resultaat.

Gedichtenposter met eetbare letters

Maak een poster van een gedicht en leg hier en daar op de letters een eetbare letter in chocolade, snoep, marsepein ... Ideaal om gedichtendag mee te beginnen in de klas.

Gedicht op eetpapier

Schrijf met eetbare inkt (je vindt die in de taartafdeling van de supermarkt) een gedicht op eetpapier. Deel deze eetbare flyers uit.

Literaire vitaminen

Vul plastic zakjes met een aantal M&M's, Smarties of ...

Met een opgevouwen kalkpapier maak je een dichtertelijke bijsluiter zoals je die niet kan vinden in een verpakking van een medicijn.

Samenstelling

Mmm

Aangewezen bij

Gebrek aan muze

Bijzondere voorzorgen

Hou pen en papier bij de hand

Ongewenste effecten

Woordenvloed

Wisselwerking met andere geneesmiddelen

Goed in combinatie met dichtertelijke vrijheid

Borstvoeding en zwangerschap

Draagt bij tot een poëtische geboorte

Maatregelen bij overdosis

De woorden doorgeven

Bewaring

Binnen het bereik van boeken bewaren

Houdbaarheid

Tot gedichtendag 2018

Productie

Iedereen Leest en CANON Cultuurcel

Nog andere ideeën:

- Mooie woorden op de verpakking van suikerklontjes of op melkflesjes zorgen voor een onvergetelijke koffiepauze.
- Met verkleinde covers van gedichtenboeken op Smarties-doesjes zorg je voor een verrassend tussendoortje.

Chocolade, koekjes en thee met woordjes

Print korte (ontbijt)gedichten op stickervellen en kleef deze op kleine chocolaatjes, bijvoorbeeld op Mignonettes van Cote D'or. Je kan ze ook kleven op theezakjes, of beter, ontwerp met je leerlingen nieuwe theezakjes met een persoonlijk gedicht voor vader-, moeder- of grootouderdag. Je kan de thee uit de originele verpakking halen en in de nieuw ontworpen verpakking steken. Je kan natuurlijk ook een theedoos met een gedicht op ontwerpen voor losse thee.

Ken je cigarello's? Die opgerolde koekjes die een beetje op een sigaar lijken. Daar kan je opgerolde spreuken of gedichtjes in verstoppen, net zoals bij Chinese gelukskoekjes. Wij verstopten er de 8 tips van Jeugd & Poëzie, iedereen leest en het Vlaams Fonds voor de Letteren in.

8 tips van Jeugd & Poëzie, iedereen leest en het Vlaams Fonds voor de Letteren

Lees op ongewone plekken

De bui waarin je bent of de plaats waar je leest kan je gevoel bij een gedicht veranderen. Lees daarom dit gedicht steeds weer op de meest verschillende plekken: bijvoorbeeld in een wachtkamer, op de bus, in je bed, bij het ontbijt, op het strand, na een boswandeling ... Op een onverwacht moment komt het gedicht dan plots tot leven.

Verknipt gedicht

Knip een gedicht in stukken. Puzzel het daarna terug in elkaar. Welke regels plaats je na elkaar en waarom? Vergelijk nu jouw versie met het originele gedicht. Wat is er anders of zijn er veel gelijkenissen? Een dichter denkt lang na over de woordkeuze en de volgorde van de regels. Vaak bestaan er verschillende versies van een gedicht. Met deze tip krijg je misschien inzicht in de keuzes van de dichter.

Woorden vangen

Hoe ontdek je een nieuwe bundel? Je kan een dichtbundel van begin tot einde chronologisch lezen. Een andere manier is een bundel willekeurig openslaan en je blik vluchtig over het blad laten glijden. Welk woord vangt jouw aandacht? Lees de regel. En beslis of dit gedicht je aanspreekt. Lees verder of zoek een nieuw gedicht. Lezen is persoonlijk. Laat je leiden door je woordliefde.

Een gedicht heeft tijd nodig

Lees je gedicht meerdere malen, met een potlood bij de hand. Onderlijn alle woorden die een verband hebben met elkaar. Omcirkel daarna alle woorden die een actie benoemen. Je hebt nu de bouwstenen van een gedicht bloot gelegd.

Gedicht met kelder

De grote dichter Paul van Ostaïen gaf de mooiste poëzietip: 'Een gedicht moet tenminste één jaar kelder hebben.' Ga op zoek naar de kelder in jouw gedicht. Een extra betekenislaag die je eraan kan toevoegen of ontdekken. Poëzie legt vaak in stukjes haar kelder bloot. Daardoor blijft het lezen en steeds weer herlezen van poëzie boeiend.

Laat poëzie poëzie zijn

Een gedicht straalt vaak het helderst als het gewoon mag zijn. Er bestaan massa's affiches en postkaarten met gedichten, maar net zo goed potloden, armbandjes en kalenders. Steek je licht op bij organisaties als het Poëziecentrum of Plint, die gedichten in alle mogelijke vormen uitgeven. Of maak het zelf. www.plint.nl | www.poeziecentrum.be

A poem a day keeps the doctor away

Voorlezen brengt rust en verbeelding. Geef poëzie daarom een vaste plaats in je weekplanning. Begin, eindig of pauzeer de dag met een gedicht. Eentje dat kort en vrolijk is, of net wat langer en intenser. Hou de gedichten aanwezig, laat de bundel een poosje liggen, zodat wie wil het rustig kan nalezen.

Eentje is geentje

Het is niet moeilijk om je leerlingen zelf wat 'poëzieverantwoordelijkheid' te geven. Je kan hen bijvoorbeeld zelf hun favoriete gedicht laten uitkiezen en vervolgens laten voorlezen in de klas. Een gedicht horen voorlezen werkt erg rustgevend, en zorgt voor een andere beleving dan in stilte lezen. Woorden komen tot leven en krijgen een eigen ritme en cadans. Wat erg goed werkt, is om hetzelfde gedicht twee keer na elkaar voor te lezen. Op die manier krijg je de tijd om zoveel meer in een gedicht te ontdekken. Je kan naar believen wegdromen en terugkeren naar het gedicht.

Stiftgedicht

Een warme oproep om eens jullie zwarte stiften boven te halen en jullie over te geven aan het tactiele genot van woorden wegstrepen! Een stiftgedicht is een gedicht dat niet ontstaat door te schrijven maar door te schrappen. Je 'schrijft' een stiftgedicht door met een stift in een bestaande gedrukte tekst, meestal een krantenartikel of een bladzijde uit een oud boek, woorden of delen van woorden te schrappen tot wat overblijft een gedicht vormt. Het nieuwe gedicht hoeft niets meer met de oorspronkelijke tekst te maken hebben.

~~de kunst van het~~
schrijven is ~~steeds~~
~~zoveel te schrappen~~
dat ~~duidelijk wordt~~
wat ~~bedoeld is.~~

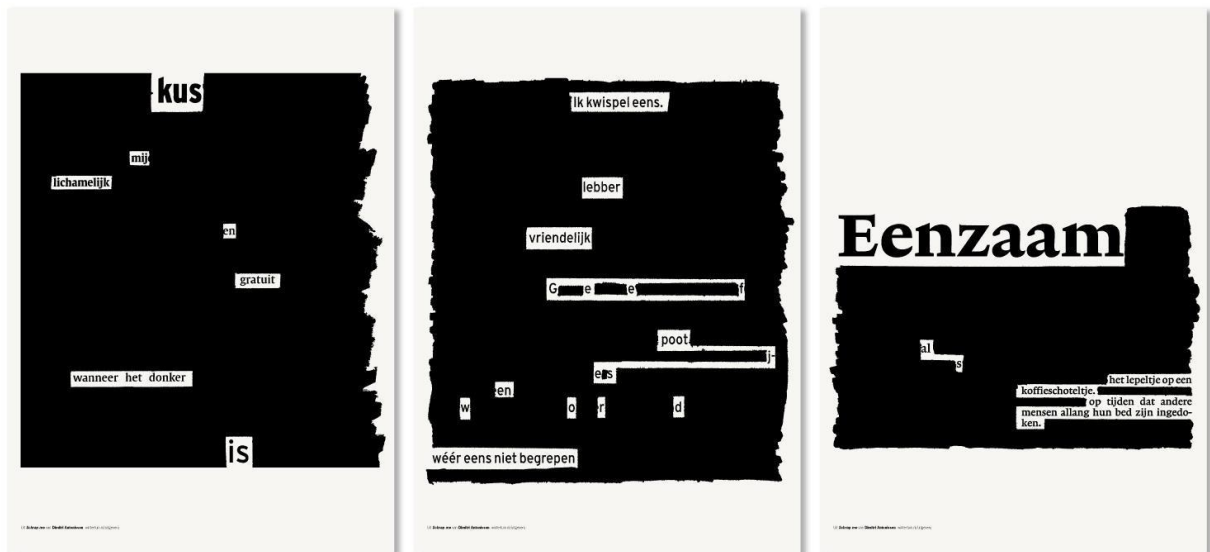
Hoe maak je een geslaagd stiftgedicht?

Dimitri Antonissen, overdag adjunct-hoofdredacteur bij Het Laatste Nieuws en 's avonds stiftdichter, geeft tips:

- Blader door de krant tot je ergens een zin, of zelfs maar één woord, vindt dat je raakt
- Je hoeft daarvoor niet écht te lezen: gewoon scannen op klankkleuren
- Kijk of je vanuit dat woord naar enkele andere woorden of zinnen kan springen, waarmee je het begin van een gedicht kan maken
- Het mooiste wordt het als je woorden gebruikt die uit twee verschillende artikels komen. Dat zorgt voor een verrassender resultaat
- Blijf heel vrij in de associaties die je maakt. Het is prima om te gaan zoeken of de woorden die je voor het vervolg in je hoofd hebt, te vinden zijn in de tekst. Maar blij evengoed openstaan voor heel andere richtingen die het stiftgedicht kan uitgaan
- Stiftgedichten vind je in álle secties van de krant. Ik heb er gemaakt uit de boekenbijlage, maar evengoed uit de TV-pagina's, beurscijfers of het weerbericht
- Ik bedenk altijd eerst het volledige gedicht in mijn hoofd
- Daarna omlijn ik de passages, woorden of letters die ik zal gebruiken
- Pas dan begin ik met een stift de rest weg te strepen. Dat laatste is het mooiste moment. Het heeft iets heel tactiel om een gedicht -dat op dat moment enkel in je hoofd bestaat- door het wegstrepen van andere woorden uit die tekst te voorschijn te zien komen.

Bron: www.canvas.be/depot-van-gevonden-gedichten/wordt-een-stiftdichter

Video: <https://youtu.be/LQ8c5q1Peg4>



Bedenk een klankgedicht

Een klankgedicht is opgebouwd uit klanken. In het gedicht is het ritme belangrijker dan de inhoud: de klanken zijn vaak niet-bestaande woorden. De inhoud van een klankgedicht hoeft dus geen betekenis te hebben. Het enige wat soms een betekenis heeft is de titel van het gedicht.

Hoe maak je een geslaagd klankgedicht?

- Bedenk een onderwerp, dat specifieke klanken heeft: B.v. een handeling, een voorwerp of een dier.
- Bedenk welke geluiden bij jouw onderwerp horen en schrijf die geluidsassociaties op.
- Maak van deze klankwoorden een gedicht. Denk eraan, dat de klank en het ritme het belangrijkste zijn.
- Lees jouw gedicht een paar keer hardop, om te horen of je gedicht leuk klinkt. Het herhalen van klanken hoort ook bij een klankgedicht.
- Bedenk een titel voor jouw klankgedicht.
- Giet je gedicht in een passende vormgeving. Je woorden en zinnen kunnen bewegingen, vormen of handelingen uitbeelden. Luidere woorden schrijf je groot en met drukletters, sierlijke woorden schrijf je met mooie krullen en stillere woorden schrijf je heel erg klein ...



Bron: Paul van Ostaijen



Bron: 5aoviktor.wordpress.com



Bron: Paul van Ostaijen

Letters uit tijdschriften

Knip 16 letters uit tijdschriften, groot, klein, sierlijk, massief ... maakt niet uit! De eerste acht letters rangschik je van boven naar onder. De volgende acht letters plaats je achter de eerste letters, achter iedere letter een tweede letter. Zo bekom je twee kolommen van acht letters.

Per rij maak je een zin: de eerste letter is de beginletter van de zin. De tweede is de eerste letter van het laatste woord. Als extraatje kan je rond een onderwerp werken en je kan de zinnen opdelen in vier paren die rijmen, maar dat moet niet.

Letters uit kranten

Verdeel de klas in groepjes. Knip een heleboel letters die je mooi vindt uit kranten. Met deze letters verzin je ... een woord! Kleef je zelfverzonnen woord vast met lijm of kleefband. Geef je woord betekenis: wat zou je woord betekenen? Noteer op een apart vel papier trefwoorden die je woord beschrijven. Vorm een kort of lang gedicht met deze woorden.



Plooi plooi ...

Start met een startzin bovenaan een vel papier. Dat kan over een onderwerp gaan, over een evenement, het kan een citaat zijn van iemand of het kan een zin zijn uit een gedicht ...

Geef je vel papier door en vraag de volgende persoon een versregel bij jouw zin te verzinnen. Deze persoon vouwt vervolgens jouw zin weg zodat enkel zijn of haar zin nog zichtbaar is. Hij/zij geeft de opdracht door aan de volgende persoon totdat iedereen aan bod is geweest. Samen heb je een nieuw gedicht gevormd!

Schrijf een ELFje

Een 'elfje' heeft precies elf woorden (vandaar de naam "elf"). Het is een relatief eenvoudig gedicht dat uit vijf regels bestaat. Het is een simpele structuur waardoor het elfje een gedicht is waar men gemakkelijk mee kan beginnen als men wil gaan dichten. Met het schrijven van elfjes worden (jonge) kinderen gestimuleerd gedichten te schrijven en te lezen. Elke regel in een elfje heeft een vaststaand aantal woorden die gebruikt mag worden. De opbouw van het aantal woorden per regel is als volgt: 1 – 2 – 3 – 4 – 1. Je kan dit als enige regel gebruiken, of je kan extra handvaten aanreiken om een elfje te verzinnen.

Bijvoorbeeld:

Bedenk in je hoofd eerst het onderwerp waarover dit gedicht zal gaan. Dit kan een voorwerp, gebeurtenis, dier of persoon zijn.

Regel 1:	1 woord	(de naam, de kleur, geur of het karakter van dit onderwerp).
Regel 2:	2 woorden	(zegt iets over het eerste woord: hoe is hij, zij, het onderwerp?)
Regel 3:	3 woorden	(waar is het onderwerp?).
Regel 4:	4 woorden	(wat doe je er mee, wat doet het onderwerp?).
Regel 5:	1 woord	(Een samenvatting van het geheel: ah, dat is het! Of: dat zegt of doet het. Of: een gevoel, een geluid).

Voorbeeld:

Liefde
heel mooi
kriebels blijven duren
ik hou gewoon van
jou!

Karlijn Temmerman

Boek
Mijn boek
Ik lees vaak
Jij leest een boek
Lezen

Febe

Ik
En Jij.
Al samen sinds,
dat jij mij kent.
Familie.

Clarisse

Hond
kijkt verbaasd
naar eigen kwispelstaart:
ik pak jou, hap
Au!!!

Geke

Bron: elf.je/gedicht.html

Waarnemen, brainstormen, knippen en ruilen

Nodig: Post-its
Enkele magazines
Scharen, pennen en papier
Kalkstift (eventueel)

Stap 1

Verdeel de klas in groepjes van 3 à 4 leerlingen en zorg er voor dat ze samen rond een tafel of op de grond zitten.

Stap 2

Doe je ogen toe en maak het rustig. Wat merken je 5 zintuigen? Wat hoor, zie, ruik, voel en proef je? Noteer deze woorden, je ogen blijven gesloten en je zintuigen staan scherp.

Stap 3

Brainstorm rond één woord: ontbijt.

Schrijf zo veel mogelijk materialen/ingrediënten op (één minuut).

Schrijf zo veel mogelijk werkwoorden (en synoniemen) op (één minuut).

Schrijf zo veel mogelijk woorden op die je doen denken aan een ontbijt (relateren) (één minuut).

Schrijf zo veel mogelijk bijvoeglijke naamwoorden op (één minuut).

Stap 4

Kies 5 bijzondere woorden uit je woordwolk die je mooi of speciaal vind.

Noteer elk woord op een post-it.

Stap 5

Sta op (activerend) en ruil je woorden met andere groepjes. Je mag je eigen woorden niet houden.

Op deze manier krijgt ieder groepje onverwachte woorden die ze initieel misschien niet zouden kiezen.

Stap 6

Knip uit een magazine één mooi woord en één speciale zin. De woorden en zinnen verzamel je in aparte bakjes. Iedere groep trekt vervolgens één woord en één zin.

Stap 7

De leerlingen hebben alle ingrediënten voor hun gedicht:

- Het woord dat ze net trokken moeten ze gebruiken in de titel van het gedicht.
- De zin is de laatste zin van hun gedicht (schrappen mag).
- De 5 woorden moeten in het gedicht voorkomen.

Inspiratie kan gevonden worden in de wolk van woorden die ze eerst maakten.

Rijmen hoeft niet!

Schrijven is schrappen: haal herhalende woorden uit je gedicht.

Stap 8

Etaleer de gedichten (bijvoorbeeld met kalkstift op het raam) zodat ieder groepje zijn gedicht kan voorlezen aan de grote groep.

Nonsens gedicht

Brainstorm en noteer zo veel mogelijk woorden rond een bepaald onderwerp.

Zet deze woorden achter elkaar, zodat je rijtjes vormt van bijvoorbeeld 4 of 5 woorden. Zorg er voor dat de laatste woorden per paar met elkaar rijmen. Leuke zinnestjes toevoegen mag. Lees tot slot je zinnen hardop voor met een vast ritme.

Cornflakes, choco, melk en broodje.

Fruitsap, lepel, kom en botervlootje.

Mes, vork, bord en appelsien.

Wat er allemaal bij een ontbijt komt zien.

Poëtische woorden ontdekken.

Zoek je een nieuwe manier om poëziebundels aan te prijzen in de klas? Voorzie dan één of een stapel poëziebundels en laat de leerlingen kiezen uit twee stapels kaartjes. Op de ene stapel kaartjes staan paginanummers, op de andere stapel kaartjes staan cijfers.

De leerlingen trekken vervolgens een kaartje van iedere stapel, bijvoorbeeld 'Pagina 8' en 'woord 4'. Laat hen op die manier een aantal woorden verzamelen. Met deze woorden kunnen ze associaties maken, ze kunnen woorden onderling ruilen, ze kunnen duo's maken met de bekomen woorden en ze kunnen hiermee mooie zinnen maken. Dit vormt de basis van hun nieuwe gedicht.

Je kan er zeker van zijn dat de leerlingen nieuwsgierig zullen zijn om de andere gedichten in de bundel te ontdekken.

Spelen met alliteraties

Kies een letter uit het alfabet. Noteer 30 woorden die met deze letter beginnen. Werkwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, zelfstandige naamwoorden, eigennamen ... Alles mag!

Maak zinnen die uitsluitend bestaan uit deze woorden. 'Kleine woorden' zoals lidwoorden, bijvoegsels en voorzetsels mag je toevoegen. Rijmen mag, maar hoeft niet. Maak er een tekening bij!

Raadgedicht: spelen met poëzie

Tien weken lang verschijnt er op de website www.raadgedicht.nl elke maandag een gedicht waarin één woord ontbreekt. Iedereen mag raden welk woord dit is en kan via de website de oplossing insturen. Je kan individueel meedoen of (stemmen) met de klas. Je kan de gedichten ook ophangen op de speelplaats om iedereen te triggeren en ook ouders kunnen meedoen! Reacties kan je verzamelen via post-its of via een deponeringbox. Elke vrijdag verschijnt de oplossing in de vorm van een woordwolk. Bij sommige gedichten hoort ook een leuke schrijfo opdracht om uit te testen in de klas.

Hoewel het simpel lijkt om een ontbrekend woord in te vullen, is het in de praktijk nog niet zo eenvoudig. Als lezer moet je in de huid van de dichter kruipen en word je uitgedaagd creatief met taal aan de slag te gaan. Foute antwoorden zijn niet per se fout. Misschien is een ander woord wel mooier dan dat van de dichter? Voor de dichters is het spannend om te ervaren welke woorden de lezers aandragen. Dit spelen met woorden leidt tot een geconcentreerde manier van lezen.

Download je de app (iOS of Android) dan krijg je wekelijks automatisch een berichtje als het nieuwe gedicht live staat of als de oplossing wordt gepubliceerd.

**Ik loop door het bos
op een van bladeren
de eikenbomen ruisen
de berkenbomen buigen**

overstekels

midden op straat ligt een stekelig hoopje
er zit geen beweging in, hij is verloren
tussen klinkers vastgelopen

of dat er 's nachts een auto
te laat is uitgeweken, niet goed zag
door lichtreflecties en de regen
bovenop de remmen moest, en toen
is uitgleden, slipte in een plas en hem
nee, o nee, pardoes heeft overreden

het zou kúnnen op die gladde stenen
en moet je zien, de auto van de burens
heeft ineens een platte band
met stekeltjes erin!

maar een egel keek gelukkig
bij het oversteken wél goed uit
zit nu in onze tuin te naar
die levenloze borstel daar, die
de ochtend en de overkant helaas
niet heeft gehaald

© 2016 Kate Schlingemann

Kijk op de achterzijde voor het juiste woord, met een leuke schrijfpdracht!

Het juiste woord was **gluren!**

Staren is het meest genoemd en kijken en turen dachten ook veel mensen.

Sommigen dachten dat de egel zat te smachten, flirten of lonken naar de platgereden haarborstel.

Zelf aan de slag met een leuke schrijfo opdracht? Van ding tot dierentuingedicht!

Stap 1

Kies een voorwerp en bedenk welk dier het kan zijn.

Misschien lijkt de staande kapstok op een inktvis, het theeglas op een kwal, de muis van je computer op een echte muis, de ogen van de schaar op de ogen van een uil? Gebruik je fantasie!

Stap 2

Schrijf over je nieuwe dier.

- Waar vond je het?
- Wat doet het?
- Hoe voelt het aan?
- Is het lief, vals, gevaarlijk of iets anders?
- Welke kleur heeft het?
- Hoe groot of klein is het?
- Welke kenmerken heeft het nog meer?
- Welk geluid maakt het?
- Beschrijf het zo dat de lezer het voor zich kan zien.

Stap 3

Maak er een soort nieuwsbericht van, waarin je dit fantastische nieuwe dier voorstelt aan de lezers. Beschrijf het alsof het een ongelooflijke ontdekking is.

Stap 4

Herschrijf je tekst tot een gedicht van maximaal 8 regels.

Schrap alle woorden die niet echt nodig zijn.

Let op: De laatste regel begin je met Ik.

Het laatste woord van de laatste regel rijmt met het laatste woord van de eerste regel.

De laatste regel zegt iets over wat jij vindt, voelt over het 'dier'.

Stap 5

Lees je gedicht voor aan een klasgenoot.

Laat de klasgenoot het dier tekenen, zoals hij denkt dat het er ongeveer uitziet.

Voeg het gedicht bij de tekening.

Stap 6

Maak een mooie tentoonstelling van alle 'nieuwe' dieren.

Rijmweetjes

Sinterklaasgedichten

In Nederland is december de maand van het dichten. Ieder jaar weer spenderen duizenden mensen duizenden uren aan sinterklaasgedichten. Ze trekken een naam van iemand waarvoor ze een pakje kopen. Bij hun cadeau schrijven ze een origineel gedicht met een goed gevoel voor humor en een scherpe tong waarin ze het cadeau maar vooral de persoon voor wie het cadeau is omschrijven. Er worden grapjes gemaakt met de persoon of mooie herinneringen aangehaald.

Vele Nederlanders kijken meer uit naar hun cadeau, maar vaak kijken ze nog meer uit naar hun gedicht! En met Kerst kan je net zo goed een gedicht schrijven dat bij je pakje hoort, je persoonlijke kerstgedicht.

Structuur

Bij het rijmen kan je gebruik maken van verschillende hulpmiddelen. Zo kan je een standaard rijmstructuur gebruiken. Zorg bijvoorbeeld dat alle zinnen eindigen met woorden die op elkaar rijmen, of doe het om en om. Natuurlijk kan je het nog ingewikkelder maken en iedere laatste regel laten rijmen.

Voorbeeld:

Je hebt slagzinnen
Waar je mee kunt beginnen
Maar als ze je niet zinnen
Zal je dit niets vinden

Dichten kan dan om en om
Dat rijmt toch net zo goed
Maar sommige vinden dat juist stom
Of weten niet hoe het moet

Dichten kan erg moeilijk zijn
Voor gevorderden, echt waar
Die dichten pas op de laatste zin
Want dat vinden ze zo fijn